

УДК 327.83:32.019.51

ХОДОС Л.В., здобувач наукового ступеня кандидата юридичних наук**МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ КРЕДИТНІ РЕЙТИНГОВІ АГЕНТСТВА
ТА ЇХ РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ В УКРАЇНІ**

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу політико-правових аспектів діяльності міжнародних та національних кредитних рейтингових агенцій у контексті проблеми оптимізації управління фінансовими ризиками в Україні відповідно до “Базельських рекомендацій”. Сформульована проблема становлення та розвитку української національної рейтингової кредитної системи та її взаємодії з європейською й міжнародною кредитними рейтинговими системами.*

***Ключові слова:** довіра, недовіра, платоспроможність, кредитоспроможність, фінансовий ризик, кредитний рейтинг, національна рейтингова система.*

***Аннотация.** Статья посвящена анализу политико-правовых аспектов деятельности международных и национальных кредитных рейтинговых агентств в контексте проблемы оптимизации управления финансовыми рисками в Украине в соответствии с “Базельскими рекомендациями”. Сформулирована проблема становления и развития украинской национальной рейтинговой кредитной системы и ее взаимодействия с европейской и международными рейтинговыми кредитными системами.*

***Ключевые слова:** доверие, недоверие, платежеспособность, кредитоспособность, финансовый риск, кредитный рейтинг, национальная рейтинговая система.*

***Summary.** The article analyzes the political and legal aspects of activity of the international and national credit rating agencies in the context of issues of optimizing the management of financial risks in Ukraine according to the “Basel recommendations”. The article formulates the problem of formation and development of Ukrainian national rating system and its interaction with European and international rating system.*

***Keywords:** trust, distrust, solvency, financial risk, creditworthiness, credit rating, national rating system.*

Постановка проблеми. Наївно розраховувати, що потенційні інвестори вкладатимуть кошти в українську економіку та банківсько-фінансову сферу, не орієнтуючись в актуальних та потенційних фінансовими ризиках. Саме тому необхідна практика застосування кредитно-рейтингових оцінок, спрямована на мінімізацію ризиків фізичних та юридичних осіб на фінансовому ринку і підвищення надійності фінансових установ. Тобто у випадку з рейтингами йдеться, по суті, про керування інформаційно-фінансовими ризиками, оскільки високі відсотки на запозичення, які кореспондують з низькими рейтингами, де-факто є платою позичальників (боржників) за ризик кредиторів, на який їм вказують рейтингові агенції. Адже ризик для кредитора є дзеркальним відображенням ризику для позичальника. “Кредитний рейтинг” – це оцінка довіри того, у кого позичають гроші, до того, хто їх позичає, а у суто фінансовій термінології – це оцінка “кредитоспроможності” або “платоспроможності”. “Рейтинг кредитоспроможності” є аналітичним висновком щодо спроможності й готовності позичальника погашати боргові зобов’язання своєчасно і в повному обсязі. Оцінка подібних ризиків є справою рейтингових кредитних агенцій, роль та відповідальність яких особливо зростає на час кожної чергової фінансової кризи глобального масштабу і які виконують три головні функції: присвоєння рейтингів фінансовим установам (*notation*); напрацювання статистичних та індикативних даних; консультування (консалтингу).

Відповідно до міжнародних правил, розрізняють рейтинг країни (суверенний рейтинг) й рейтинг компаній, приналежних до даної країни (тобто тих, де дана компанія зареєстрована). Причому рейтинг компаній у жодному разі не може перевищувати суверенний рейтинг.

Проблеми, пов'язані з управлінням валютними ризиками банків на Заході, знайшли висвітлення у працях Е. Ріда, К. Редхеда, П. Роуза, Д. Сінкі, С. Хьюса та ін. Для вітчизняних науковців (О.І. Барановський, В.І. Міщенко, А.М. Мороз, Л.О. Примостка, Т.О. Маринич та ін.) – лише наприкінці 1990-х років.

Серед величезного різноманіття різних рейтингів, які присвоюють наразі міжнародні агентства, можна виокремити як основні рейтинг емітента та рейтинг цінних паперів. До першої групи відносяться суверенний рейтинг країни, рейтинги адміністративно-територіальних утворень (регіональні та муніципальні адміністрації), рейтинги фінансових інститутів (банків) і промислових корпорацій.

Рейтинги означають здатність емітента цінних паперів відшкодувати свої боргові зобов'язання. Чим вищими є рейтинги, тим більшою є довіра позичальників (інвесторів) до емітента і, відповідно, тим нижчими є відсотки на запозичення (облігації, бонди тощо). До другої групи належать рейтинги конкретних цінних паперів (короткострокові і довгострокові). Виокремлюють також рейтинги зобов'язань у національній та іноземній валюті.

Предметом аналізу рейтингу є передусім ймовірність невиконання суб'єктом різного роду зобов'язань щодо цінних паперів. Вважається, зокрема, що рейтинги відображають ймовірність і величину неплатежу за борговим цінним папером впродовж усього терміну його обігу. Причому під “неплатежем” мають на увазі як відмову від платежу, так і несвоєчасний платіж.

Важко переоцінити впливи подібних агенцій на сучасний стан і перспективи розвитку фінансової системи України, позначеної негативними ознаками:

хронічного від'ємного сальдо платіжного балансу;

підвищеного спекулятивного попиту на готівковому та безготівковому валютних ринках;

порівняно низького рівня офіційних валютних резервів НБУ;

високих переддефолтних рівнів внутрішньої й зовнішньої заборгованості.

Усе означене негативно позначається на суверенному кредитному рейтингу України від відомих міжнародних рейтингових агенцій, що, в свою чергу, призводить до зниження кредитного рейтингу вітчизняних суб'єктів фінансового ринку.

Кредитний суверенний рейтинг України (її “сумарний” рейтинг як держави) ніколи не належав до високих й обертається зазвичай довкола другої літери англійського алфавіту – “В”, що як рейтингова категорія засвідчує високі ступені ризику позичальників (35 % ймовірність дефолту впродовж найближчих 10 років).

Причому, підвищення або зниження кредитного рейтингу країни відбувається зазвичай під впливом не внутрішніх, а зовнішніх чинників, що свідчить про дуже низький рівень фінансового суверенітету України. Наприклад, чергові домовленості України з такими крупними міжнародними позичальниками, як МВФ або Світовий банк, з певним автоматизмом обертаються для країни підвищенням її кредитного рейтингу. І навпаки, будь-які зриви у домовленостях з цими міжнародними фондами призводять до зниження кредитних рейтингів.

Характерним є, зокрема, той факт, що на початку грудня 2012 р. агентство Moody's знизило рейтинг України на один щабель – з В 2 до В 3, прогноз негативний. Аналогічно, у грудні 2011 р. Moody's погіршило прогноз по суверенному рейтингу

України зі “стабільного” до “негативного” через невизначеність у сфері співробітництва з МВФ, проблем у світовій економіці і політичних ризиків, пов’язаних з парламентськими виборами в жовтні 2012 р. Отже, хоча вибори на час виставлення нового рейтингу уже були позаду, проте прогноз не покращився.

Уся проблема полягає в тому, що в Україні досі не сформувалася ефективна національна рейтингова система, що є джерелом дезорієнтації потенційних вкладників та інвесторів, які не знаходять відповіді на запитання, яким фінансовим установам можна довіряти, а яким ні.

Рейтинги міжнародних організацій наразі отримують лише 15 великих вітчизняних банків, оскільки після кризи 2008 – 2009 років, коли міжнародні ринки капіталів для більшості українських банків фактично закрилися, необхідність в отриманні міжнародних рейтингів відпала автоматично, бо їх влаштовують набагато дешевші послуги вітчизняних агентств. Зокрема, РА “Кредит-Рейтинг” присвоює кредитні оцінки 17 банкам, а РА “IBI-Rating” – приблизно 20-ти.

Всього кредитними рейтингами хоча б одного агентства користуються лише біля половини від загального числа 176 вітчизняних комерційних банків (станом на 1 серпня 2012 р.). Також, станом на 2012 рік, на вітчизняному фінансовому ринку працювали шість уповноважених, спеціально відібраних Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку – НКЦБФР, вітчизняних рейтингових агентств:

- НРА “Рюрик”;
- РА “Експерт-Рейтинг”;
- РА “IBI-Rating”;
- Українське кредитно-рейтингове агентство;
- РА “Стандарт Рейтинг”;
- РА “Кредит Рейтинг”.

Рейтинги за національною шкалою в Україні також присвоюють три міжнародні рейтингові агентства: Fitch Ratings, Moody’s і Standard & Poor’s.

Отже, ситуація в Україні визріла до впровадження обов’язкового рейтингування для банків, оскільки банки та їхні клієнти повинні більш-менш об’єктивно оцінювати свої ризики, але відбір агентств для виконання цього завдання має бути достатньо прозорим й здійснюватися Нацбанком на засадах взаємопогоджених критеріїв відбору.

Метою статті є аналіз рівнів компетентності системи рейтингових агенцій з у випадку з визначеннями “суверенних рейтингів” таких складних фінансових систем як національні держави (з Україною включно). Враховуючи, що об’єктивні оцінки викликів й ризиків, пов’язаних з суверенними державами, передбачають належні ступені володіння не лише макроекономічною, але й політичною інформацією стратегічного масштабу, якою міжнародні рейтингові агентства зазвичай не володіють, суверенні рейтинги, які подібні агентства присвоюють певним державам, часто є елементами грубого маніпулювання. Звідси напрашується попередній висновок щодо необхідності створення й розбудови диверсифікованої національної рейтингової системи.

Виклад основних положень. У випадку з міжнародними кредитними агенціями йдеться передусім про “велику трійку” (“Big Three credit rating agencies”), до якої входять Moody’s, Standard & Poor’s (S&P), Fitch, які віддавна перетворилися на потужних гравців на світових фінансових ринках. Не випадково їх справедливо, а часом й несправедливо звинувачують у олігополії, оскільки всі три є приналежними до США й не мають у світі рівноцінних конкурентів. Зокрема, Moody’s й Standard & Poor’s контролюють чотири п’ятих (80 %) відповідних рейтингово-кредитних послуг. Ще 14 %

припадає на Fitch, що разом дає 94 % домінування на глобальному фінансовому ринку (дані European Commission, 2008).

Прикладів грубого й “тонкого” маніпулювання в роботі міжнародних кредитних агенств досить багато¹. Рейтингові агенції до певної міри прислужилися до кризи єврозони (17 країн ЄС). Достатньо зазначити, що впродовж одного лише 2009 р. S&P й Moody's 75 разів (!!!) знижували кредитні рейтинги країн єврозони з неодмінним негативним результатом для їх фінансових систем. Щоб зламати зазначену олігополію, у 2011 році єврокомісар, відповідальний в Єврокомісії за фінансові послуги, Мішель Барньє (Michel Barnier) запропонував, щоб європейські компанії кожних три роки міняли компанію, яка визначає рейтинг їх платоспроможності або робили це хоча б раз на шість років, якщо вони вибирають більше однієї подібної компанії. Відтак, Європарламент схвалив обмеження діяльності рейтингових агенств у плані суверенних рейтингів, які передбачають лише дві або три дати на рік для публікації рейтингових оцінок. Можливість публікації оцінок в інший час буде розглядатися європейським регулятором ринку цінних паперів як грубе порушення [7].

Критики кредитних рейтингових агенств вказують на те, що кредитні рейтинги не слід абсолютизувати, оскільки вони відображають лише існуючі точки зору на відносну кредитоспроможність позичальника, але не відображають абсолютну міру ймовірності неплатоспроможності (дефолту).

Захисники міжнародних кредитних рейтингових агенств часто посилаються на статистичні оцінки Moody's, згідно з якими впродовж останніх 70 років ймовірність дефолту за зобов'язаннями емітента з рейтингом AAA становила близько 0,1 % протягом перших п'яти років після присвоєння рейтингу і 2,2 % протягом 20 років. З погіршенням рейтингу і збільшенням терміну після присвоєння цього рейтингу ймовірність відмови від обслуговування зобов'язань збільшується [7].

Одним зі світових лідерів у сфері присвоєння кредитних рейтингів є компанія Standard & Poor's (її засновниками були Генрі Варнум Пур й Лютер Блей), що у нинішньому її вигляді є підрозділом The McGraw-Hill Companies, що не заважає їй рекламувати себе як “невід'ємну частину світової фінансової інфраструктури”². Впродовж 150 років S & P посідає лідируючі позиції в наданні інвесторам незалежних індикаторів, необхідних для прийняття інвестиційних та фінансових рішень. Один з

¹ Прикладом такого грубого маніпулювання може слугувати випадок, коли у 1932 р. на тлі фінансової кризи 1929 – 1933 рр. Moody's різко знизив кредитний рейтинг Греції, що, ймовірно, було пов'язано з невдоволенням американських фінансистів реформами, до яких вдався тодішній республіканський уряд Греції. В результаті неможливості отримати на прийнятних умовах зовнішні запозичення Греція оголосила у 1932 р. дефолт, що значною мірою прислужилося до соціального безладу в країні, на тлі якого владу на 5 років (1936 – 1941 рр.) захопила підтримувана режимом Муссоліні військова хунта. Принаймні, у тому ж 1936 р. агенція Moody's публічно вибачилася за низький кредитний рейтинг, який вона присвоїла Греції, пов'язавши таким чином цей рейтинг з наступним перебігом політичних подій у цій країні.

² У 1860 р. Генрі Варнума Пур почав оприлюднювати фінансову інформацію, якої гостро потребували європейські інвестори, стурбовані долею своїх вкладень в інфраструктурні проекти в США (зокрема у будівництво залізниць). У 1867 р. Генрі Пур разом з сином відкрили компанію Poor's Railway Manual Company, яка трансформувалася згодом у згодом – Poor's Publishing Company. У 1906 р. Лютер Блейк створює Standard Statistics Bureau, яке стало надавати американським компаніям недоступну їм раніше фінансову інформацію. Лише у 1941 р. корпорації Standard Statistics й Poor's Publishing Company злилися, утворивши Standard & Poor's. У 1966 г. Standard & Poor's стала власністю McGraw-Hill, Inc. – Режим доступу : [//www.standardandpoors.com/about-sp/key-statistics/ru/ru](http://www.standardandpoors.com/about-sp/key-statistics/ru/ru)

індексів компанії S & P 500 стосується оцінки стану фондового ринку США. До інших продуктів і послуг належать: різна фінансова інформація; незалежні дослідження ринку акцій, а також аналітичні матеріали щодо фондів взаємних інвестицій.

Вражаючою є явна невідповідність між порівняно скромними людськими можливостями рейтингових агенцій та далекосяжними впливами зроблених ними прогностичних оцінок на долі мільйонів людей. S&P, наприклад має в штаті команду із 40 аналітиків, які здійснюють моніторинг ситуації у 127 країнах, тобто на одну команду аналітиків припадає по 4 – 6 країн. Не дивно, що агенції часто роблять помилки принципової ваги, за які доводиться дуже дорого (у прямому розумінні слова “дорого”) розплачуватися тим країнам світу, які стали об’єктом подібного “даунгрейдингу” (зниження оціночного рейтингу).

Зокрема, коли у серпні 2011 р. S&P знизило рейтинг США із найвищого AAA до трохи нижчого AA+, це коштувало цій найбагатшій країні світу втрат у розмірі 2 трлн. доларів й відповідно – посади виконавчому директору S&P, хоча не вберегло агенцію від наступної “помилкової” операції у листопаді того ж 2011 р. зі зниження кредитного рейтингу щодо Франції (на щастя цей рейтинг так і залишився неоприлюдненим).

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.04 р. № 208-р. було схвалено “Концепцію створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб’єктів господарювання” [2].

У 2006 – 2009 роках в Україні діяла модель обов’язкового рейтингування цінних паперів та емітентів, яка, зрештою, виявилася неефективною.

Верховною Радою України 4 липня 2012 р. розглянуто у першому читанні й прийнято за основу законопроект, ініційований Радою Національного Банку України й покликаний розширити сферу рейтингування, зобов’язавши банки отримувати рейтинги для залучення коштів фізичних осіб та рефінансування від Нацбанку. У разі прийняття відповідного закону банки, що працюють з приватними вкладниками, будуть зобов’язані регулярно публікувати свої рейтингові оцінки, без чого неможливо буде оцінювати ступені ризику банку у процесі розрахунку диференційованих зборів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) [4].

Міжнародні кредитні агентства опинилися в центрі уваги преси відколи у серпні 2011 року не понизили “суверенний рейтинг” США, а на початку 2012 року – 9 країнам єврозони із 17-ти.

Юридична практика діяльності кредитних агентств найбільш повно відпрацьована у США, де вони, згідно чинного законодавства, зобов’язані пройти реєстрацію у Комісії із цінних паперів та бірж. Акт про реформу кредитних рейтингових агентств 2006 року (Credit Rating Agency Reform Act of 2006) встановлює, що національно визнаною статистичною рейтинговою організацією є кредитне рейтингове агентство, яке:

1) здійснює діяльність як кредитне рейтингове агентство принаймні три роки підряд, які безпосередньо передують даті подання заяви про реєстрацію;

2) має визначені кредитні рейтинги, щодо яких наявні письмові підтвердження кваліфікованих інституційних інвесторів про їх використання, що стосуються: фінансових установ, брокерів або дилерів в особі страхових компаній; корпоративних емітентів; емітентів цінних паперів на основі пулу кредитів (крім іпотечних кредитів); емітентів державних цінних паперів, муніципальних цінних паперів або цінних паперів, емітованих іноземним урядом; комбінації однієї або більше вищезазначених категорій кредитних рейтингів;

3) зареєстроване у порядку, визначеному зазначеним Актом [5 – 6].

Роль і значення кредитних рейтингових агенцій у контексті міжнародного права особливо зросла після імплементації міжнародної фінансової угоди, яка отримала назву Другої базельської (Basel II Agreement – “Міжнародна конвергенція принципів вимірювання капіталу й стандартів капіталу”), що встановила нові міжнародні стандарти руху капіталів (вперше оприлюднена в червні 2004 року) [7].

Основною метою зазначеного документа, розробленого Базельським комітетом банківського нагляду (Basel Committee on Banking Supervision) є напрацювання універсального підходу до управління ризиками фінансових організацій в міжнародному масштабі. Іноді навіть ставиться питання про глобальну систему управління фінансовими ризиками. Положення Basel II вже застосовуються від 2007 р. у країнах ЄС. США й Росія до даної угоди приєдналася у 2009 р.

Національний банк України впровадження системи Basel II здійснює “у зворотному порядку”, впровадивши спочатку комплекси заходів “Ринкова дисципліна” (до 2007 р.), а згодом “Процедури нагляду” (до 2008 р.). Завершити виконання угоди “Мінімальні вимоги до капіталу, зважені на кредитні, операційні, ринкові ризики та ризики сек’юритизації” намічено лише у 2015 – 2020 рр.

Але оскільки нині ведеться робота над Basel III (впровадження цієї Угоди намічено на 2014 – 2018 рр.), то Україна ризикує знову потрапити до числа “хронічно відстаючих” країн щодо наведення міжнародно визнаного порядку у банківській сфері. Угода Basel III покликана не лише конкретизувати положення Basel II й забезпечити конкурентну перевагу національним банкам на міжнародному фінансовому ринку.

З огляду на жорсткість вимог, що пред’являються цією новою Базельською угодою, відповідати їм зможуть тільки ті 15 найбільших українських банків, які й нині підлягають міжнародному рейтингуванню, тоді як іншим навряд чи вдасться адаптуватися до “базельських реалій”, а відтак – приректи себе на маргіналізацію.

Базель II вимагає підраховувати резервованій капітал на рівні центральної функції організації, а не окремої бізнес-одиниці. А це означає, що банк повинен проаналізувати інформацію з усіх підрозділів, зібравши її в єдиній базі даних, що з необхідністю спричиниться до істотних інвестицій в сучасну ІТ-інфраструктуру.

Оцінка фінансової установи за Базельською угодою II передбачає визначення трьох операційних взаємодоповнюючих компонентів:

- мінімальних вимог до капіталу;
- наглядового процесу;
- ринкової дисципліни.

Капітал, зокрема, має обов’язково співвідноситися з кредитними, ринковими, операційними ризиками, що виникають у діяльності банків (операційні ризики стосуються зокрема зловживань інсайдерською інформацією).

Щодо Угоди Basel III, то вона передбачає розробку макропруденційних регулювання, що включає управління ризиками, що виходять від системних, взаємопов’язаних банків. Основні положення Basel III включатимуть посилення вимог до капіталу першого рівня (до нього входять переважно звичайні акції і нерозподілений прибуток). Для відкладених податкових активів і дозволених інвестицій буде встановлений максимальний поріг на рівні 100 % сукупного капіталу банків. Буде запроваджено мінімальний норматив частки позикових коштів – 3 % (капітал першого рівня/активи).

В Угоді Базель III йтиметься також про:

– створення у фазі економічного зростання запасів капіталу понад регулятивного мінімуму і формування резервів на можливі втрати на основі моделі очікуваних втрат;

- введення мінімального показника ліквідності (що дозволяє оцінювати, чи має банк можливостями продовжувати свою діяльність протягом найближчих 30 днів), а також коефіцієнта довгострокової ліквідності;
- використання додаткового показника оцінки достатності капіталу – відношення капіталу до сукупних активів за вирахуванням резервів та без урахування забезпечення;
- більш жорсткі стандарти в області розкриття інформації, а також вимоги до організації банківських систем ризик-менеджменту.

Висновки.

На час нинішньої кризи створення в Україні ефективної національної рейтингової системи перетворилося на одну з головних передумов залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій й підвищення ступеня їх довіри до національної банківсько-фінансової системи. Тривожним є той факт, що лише 7 відсотків українських комерційних банків (15 від 176, станом на середину 2012 р.) рейтинуються світовими рейтинговими кредитними агентствами. Об'єктивно це є серйозним викликом національній економічній та фінансовій безпеці й істотною перепорою на шляху інтеграції вітчизняних банків та інших фінансових установ у європейську й світову банківсько-фінансові системи.

Аналіз рівнів компетентності системи рейтингових агенцій у випадку з визначеннями “суверенних рейтингів” таких складних фінансових систем, як національні держави з Україною включно, вказує на елементи грубого маніпулювання, що вказує на необхідність включення до диверсифікованої національної рейтингової системи не лише тих трьох найбільших світових рейтингових агентств американського походження, які нині надають Україні “суверенні рейтинги”, але й інших – європейського, азійського та євразійського (російського) походження. Географія (геополітика) добору таких агентств повинна відображати географію надходження в Україну іноземних інвестицій.

Для слабких банків та їхніх оцінювачів із числа рейтингових агентств склалася майже нездоланна альтернатива. Отримувати рейтинг нижче інвестиційного рівня для подібних банків є безсенсовним, а кредитні агенції на позитивні оцінки не налаштовують стан балансів більшості вітчизняних банків. За подібних умов ціла низка банків працюють на внутрішньому ринку “на межі дозволеного”, обходячись без рейтингів й спокушуючи приватних вкладників розмірами депозитних ставок, а деякі з вітчизняних рейтингових агентств, у свою чергу, почали надавати банкам рейтинги “надійності депозитів”, щоб підвищити їхню репутацію в очах необізнаних потенційних вкладників (наразі у більшості банків такий рейтинг має статус “призупинено” або “відкликаний”).

За подібних умов Верховній Раді України доцільно пришвидшити розгляд прийнятого “за основу” законопроекту, ініційованого Радою Національного Банку України й покликаною розширити сферу рейтингування, зобов'язавши банки в обов'язковому порядку отримувати рейтинги для залучення коштів фізичних осіб та рефінансування від Нацбанку.

Використана література

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.00 р. № 2121-III.
2. Концепція створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.04 р. № 208-р.
3. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція від 20.05.99 р. № 679.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо мінімізації ризиків фізичних осіб на фінансовому ринку та підвищення надійності фінансових установ : проект

Закону України від 04.07.12 р. – Режим доступу : [//www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/radac_gs09/z_pd_list_n?zn=10632](http://www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/radac_gs09/z_pd_list_n?zn=10632)

5. Credit Rating Agency Reform Act of 2006. – Режим доступу : [//www.govtrack.us/congress/bills/109/s3850/text](http://www.govtrack.us/congress/bills/109/s3850/text)

6. Вимоги до рейтингових агентств. – Режим доступу : [//www.credit-rating.ua/img/st_img/press-releases/2010/28.10.2010/Trebovaniya_k_ratingovym_agentstvam.pdf](http://www.credit-rating.ua/img/st_img/press-releases/2010/28.10.2010/Trebovaniya_k_ratingovym_agentstvam.pdf)

7. Второе базельское соглашение (Basel II). – Режим доступа : [//www.kommersant.ru/doc/820551](http://www.kommersant.ru/doc/820551)

8. Европарламент ограничивает деятельность рейтинговых агентств / “Коммерсант-Украина”, 20.06.12 г.

9. Fernandez de Heredia, Myriam. Busting sovereign rating myths // FT Business. Investment Adviser. May 14, 2012.

10. Kanter, James. E.U. plans new rules for credit agencies // The International Herald Tribune. April 2, 2012.

11. Lannoo Karel What reforms for the credit rating industry? A European perspective // The European Capital Markets Institute (ECMI) Policy Brief. No. 17/October 2010. – Pp. 8.

12. Минскер Марианна. Что стоит за кредитным рейтингом? / “Новые известия”, 11-19.11.02 г.

13. Tourres Marie-Aimee. How do rating agencies rate? // New Straits Times (Malaysia). February 28, 2012.

14. Синергия Базельских соглашений II и III в российской банковской системе // Банковское дело. – 2011. – № 11.

15. Совет НБУ хочет ввести принудительное рейтингование банков / 27.06.2012.

16. Enhancing Bank Transparency. Public disclosure and supervisory information that promote safety and soundness in banking systems. Basle Committee on Banking Supervision. – Basle. September, 1998.

17. Шапран Н. Міжнародні стандарти рейтингової оцінки. – Режим доступу : [//www.corporation.org.ua/library/publication/pub.php?id=204](http://www.corporation.org.ua/library/publication/pub.php?id=204)

18. Проценко М. Кредитные рейтинги по международной рейтинговой шкале не отображают устойчивость банков на внутреннем рынке. – Режим доступа : [//www.credit-rating.ua/ru/analytics/opinion/11880](http://www.credit-rating.ua/ru/analytics/opinion/11880)

19. Несторишен І.В. Мінародні рейтингові агенції як фактор впливу на національну безпеку держави // Економіка та управління національним господарством. – 2010. – № 1. – С. 45-48. – Режим доступу : [//www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/45.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/45.pdf)

~~~~~ * * * ~~~~~